

Langstraat 29 31

Adres	Langstraat 29-31; Achterweg 11
Postcode	2242 KJ
Kadastraal nummer	WSN01.H .00771 .G.0000; B 09855
Naam	Nvt
Beschermd gezicht	Nee
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	Woon-winkelpand; poort
Benoeming onderdelen complex	2
Oorspronkelijke functie	Wonen; detailhandel; slachthuis; veestalling
Datering/Bouwjaar	17 ^{de} eeuw; 19 ^{de} eeuw

Omvang bescherming

De bescherming betreft het voormalige WOON-WINKELPAND met slachthuis en veestalling, nu in gebruik als winkel, met POORT uit de late 19de eeuw.

Het interieur maakt wat betreft de oorspronkelijke structuur en de constructieve onderdelen onderdeel uit van de bescherming, hetgeen met name de kelder betreft.

De uitbreidingen uit 1987 en 1994 zijn voor de bescherming van ondergeschikt belang.

Inleiding

Op deze plaats stond al voor de verwoesting in 1573 bebouwing; de geschiedenis van dit pand is achterhaald tot en met 1600 (zie: Kievit, P. en Lit, R. van, 'De oude grutterij in Wassenaar', in: Leids Jaarboekje 1986.) De huidige hoofdvorm is ontstaan in 1752 bij een verbouwing in opdracht van grutter Cornelis Schoenmakers. Het pand staat bekend als de Oude Grutterij en deed als zodanig dienst tot 1906. In de grutterij werden de grutten (kleine gebroken zaadkorrels van boekweit, waarmee brood, koeken of pap werd gemaakt) gemaakt en verkocht. In 1906 werd de grutterij verbouwd tot slagerij. In 1978 sloot slager P.A. Hoogeveen zijn bedrijf.

Bouwhistorie

Tot 1906 heeft het pand eeuwenlang een centraal geplaatste voordeur gehad met daarachter een portaal en een hal die loodrecht op de voorgevel naar achteren liep. In de 17de eeuw lag links van de voordeur een opkamer met daaronder een grote kelder die vanuit het portaal bereikbaar was. Deze kelderingang is later gedicht en werd er meer naar achteren een nieuwe ingang gemaakt. Direct achter deze kelder bevond zich een tweede kelder, die ook nu nog aanwezig is. Rechts van de voordeur bevond zich het voorhuis. Dit bezat waarschijnlijk al in een vroeg stadium een verdieping, wat blijkt uit een mogelijk 17de-eeuwse deur met bijbehorend, geprofileerd kozijn, die hier aanwezig was op de scheiding tussen voor- en achterhuis. De deur werd in 1979 door de toenmalige eigenaar meegenomen; het kozijn is verwijderd.

In de eerste helft van de 18de eeuw is de voorste kelder grotendeels gesloopt en is de tweede kelder waarschijnlijk verlaagd, waardoor de beide opkamers lager kwamen te liggen. Bij de verbouwing in 1752 kreeg het pand waarschijnlijk de symmetrische voorgevel zoals die te zien is op foto's uit de periode voor 1906. Boven de voordeur werd een gevelsteen met het jaartal 1752 geplaatst.

In 1906 is het pand aangekocht door de Leidsche vleeshouwer Aldert Ruigrok die het pand verbouwde tot slagerij. Architect is P.K.J. van Oerle, die in 1918 als districtbouwkundige voor de Rijksuniversiteitsgebouwen te Leiden verantwoordelijk was voor de uitbreiding- en verbouwing van het Natuurkundig Laboratorium aldaar. De aannemer is Adrianus Cornelis die in 1905 vanuit Zoeterwoude naar Wassenaar verhuist. In 1913 worden de panden gesplitst in woonhuis (links) en winkel (rechts). De stal erachter wordt verbouwd tot vier arbeiderswoningen en later verkocht aan de gemeente. In 1931 koopt de slager J.C. Hoogeveen, die de slagerij in 1920 had aangekocht, het achterhuis terug en verenigt het met de slagerij. Op de eerste verdieping van het achterhuis was een gemeenschappelijk woon- en slaapvertrek ingericht voor de knechten. In 1932 werd het woongedeelte op de begane grond verbouwd, waarbij de woonkamer boven de kelder een erker krijgt en wordt achter de keuken een kamer aangebouwd in opdracht van slager Hoogeveen en onder leiding van aannemer A.C. Leyen. In 1978 sluit de laatste slager, P.A. Hoogeveen, zijn deuren waarna het pand lang leegstaat. Sinds 1983 is de familie Haasnoot de eigenaar. J. Haasnoot laat het pand door architect L.N.H. de Bruijn inwendig grotendeels vernieuwen ten behoeve van de meubel- en interieurwinkel. In de voorgevel worden grote winkelruiten geplaatst. Ook worden dubbele deuren in de linkerzijgevel geplaatst. Opvallend is dat de vensters op de verdieping, zowel in de voorgevel als op de verdieping grotendeels in tact blijven. Dezelfde architect realiseerde een uitbreiding in 1987 aan de linkerzijde van het pand.

Tijdens onderzoek in 1984 door de Stichting Historisch Centrum Wassenaar trof men in de voorkamer een plavuizen vloer aan, een uit drie treden bestaande trap naar een kelder met eveneens plavuizen vloer. Aan de zijde van de voorgevel bevond zich in de vloer van de kelder een schrobputje, waarbij gebruikte kloostermoppen zijn aangebracht. Tussen het stenen trapje en de voorgevel werd tenslotte een oudere toegang tot de kelder aangetroffen, die middels een dun muurtje was dichtgezet. Achter dit muurtje bevonden zich twee stenen traptreden die ieder waren voorzien van een houten stootrand. De kelder werd gerestaureerd en voorzien van een fraai uitgevoerd houten plafond. Het houten trapje dat toegang gaf tot de kelder, werd geschonken aan mevrouw R.J.M. Begeer die het plaatste in de oranjerie op haar landgoed Berbice in Voorschoten. De kelder is nu opgenomen in de winkel. De oude voordeur werd geschonken aan de Stichting Historisch Centrum Wassenaar. De ijzeren koeienkop die in 1906 werd aangebracht toen het pand werd verbouwd tot slagerij ontbreekt. De gele en blauwe steentjes van de voorgevel uit 1906 zijn weggewerkt achter platen grijze hardsteen.

In 1994 werd in opdracht van J. Haasnoot door architectenbureau Hoek & De Wit Architecten te Delft nogmaals een interne wijziging uitgevoerd en werd een uitbreiding ten behoeve van een lunchroom gerealiseerd.

Stedenbouwkundige aspecten

De Langstraat heette oorspronkelijk Suytstraat (Zuidstraat) en was de oude dorpsstraat.

Tot circa 1895 lag er een haven aan het begin van de Langstraat, ongeveer vanaf de rotonde tot aan de Molenstraat. Langs de Lange Kerkdam lag een brede sloot waarmee het water in verbinding stond met de Zijlwatering. Schepen met turf, bier en bouwmaterialen legden aan in de haven. Zand uit de duinen en schelpen werden vanuit Wassenaar naar elders vervoerd.

Nadat aan de Oostdorperweg een nieuwe grote haven was aangelegd, werd de haven aan de Langstraat gedempt.

Al in de 17de eeuw waren hier ambachtslieden en winkeliers gevestigd: groothandels in bier, een grutterij, een smederij, een wagenmaker, diverse bakkers. In de straat waren ook diverse herbergen gevestigd.

De Langstraat kent momenteel een tweetal rijksmonumenten, nummer 19 en 79-81. Het woon-winkelhuis op nummer 13-15 is beschermd gemeentelijk monument.

Het pand ligt binnen de contouren van het sinds 2008 beschermd gezicht 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg'.

Het winkelpand maakt onderdeel uit van de vrijwel aaneengesloten bebouwing aan de noordzijde van de Langstraat, die bestaat uit overwegend woon-winkelpanden. De panden staan in principe vrij. Het pand op Langstraat 29-31 staat haaks op de straat en voegt zich in de gevelrooilijn van de Langstraat. Het staat direct naast (ten zuidoosten van) het 'Oude Raadhuis' (huisnummers 23-27), slechts een steeg ligt ertussen. Verder is er een gemetselde poort tussen deze panden. Aan de rechterkant is het pand ter plaatse van het voorste bouwdeel belendend met het naastgelegen pand, maar voorts ligt er een steeg tussen de panden, waarvandaan de dienstwoning te bereiken was.

Het pand loopt door tot aan de Achterweg (achterzijde is geadresseerd Achterweg 11). Aan de achterweg ligt er een driehoekig pleintje tussen weg en pand.

Architectonische beschrijving winkelpand

Het pand is in verschillende bouwfasen ontstaan en behelst een nagenoeg rechthoekig grondvlak van de Langstraat tot aan de Achterweg. Het bestaat uit twee bouwlagen en het voorste deel heeft een afgeplat schilddak gedekt met gesmoorde Hollandse pannen; het achterste deel heeft een plat dak.

De voorgevel is een lijstgevel en is in schoon metselwerk opgetrokken in kruisverband met klezoren. De vensters op de begane grond zijn gewijzigd. De vijf rechtgesloten vensters op de verdieping bevatten houten T-schuiframes met driedelige bovenlichten.

De vanaf het erf, de steeg en de Achterweg zichtbare gevels in schoon metselwerk kenmerken zich door een sterke afleesbaarheid van de bouwhistorie. Er zijn vele bouwsporen en de oudste delen van het metselwerk en de staafankers zijn 17de-eeuws. Ook is er een aanzienlijk aantal houten kozijnen en ramen van hoge ouderdom, zoals vierruits draairamen met enkel glas en een kruiskozijn.

Interieur

De kelder heeft gemetselde nissen met gemetselde pekelbakken en een plavuizen vloer.

Architectonische beschrijving poort

De gemetselde poort tussen Langstraat 23-27 en 29-31 bestaat uit rode en gele baksteen, verwerkt in siermetselwerk in neorenaissance stijl. Er is een korfboog met muurdammen en een rechte afsluiting. Behalve het sierwerk in de strek van de boog is er een T-vormige lijst aan de bovenzijde van de poort. In de poort bevindt zich een tweedelig siersmeedijzeren spijlenhek.

Waardestelling

Het voormalige woon-winkelpand met slachthuis en veestalling en poort is vanwege de cultuurhistorische – , architectuurhistorische –en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar:

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en de geschiedenis van de detailhandel in het bijzonder;
- vanwege de gebruikshistorie;
- vanwege de ouderdom en bouwhistorische waarde van het pand zelf en de kelder in het bijzonder en de afleesbaarheid daarvan;
- vanwege de relatieve gaafheid van hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik;
- vanwege het poortelement dat het voormalige raadhuis en het voormalige woon-winkelpand met slachterij met elkaar verbindt;
- vanwege de ligging binnen een van rijkswege beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de beeldbepalende ligging aan de Langstraat, midden in het centrum van Wassenaar.

Bronvermelding

Koopmansgeest – Monumenten van de handel, Open Monumentendag Wassenaar 2002.

Kievit, P. en Lit, R. van, 'De oude grutterij in Wassenaar', in: Leids Jaarboekje 1986.

Mondelinge toelichting eigenaar, 5 maart 2010.

Oud-archief Gemeente Wassenaar.

